

Er du redd når barnet ditt leker?

Hvilke oppfatninger har foresatte av risikofylt lek? En sammenligning av naturbarnehage og ordinær barnehage.

Marte Bjerkestrand

[kandidatnummer: 5001]

Bacheloroppgave

[BHBAC3930]

Trondheim, Mai 2019

Veiledere i fordypning og pedagogikk:

Kathrine Bjørgen og Sissel Dahlen Fjæran

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

I løpet av mine tre år ved DMMH har det vært mye snakk om risikofylt lek og jeg har fått erfaringer rundt dette temaet i egen praksis. Derfor har jeg valgt å fokusere på foreldre og deres oppfatning av risikofylt lek. Jeg falt for dette fordi det ikke er gjort så veldig mye forskning rundt det tidligere og vil skape en større bevisstgjøring rundt temaet. Jeg vil takke mine veiledere Sissel Dahlen Fjæran og Kathrine Bjørgen for god veiledning og samarbeid i denne prosessen. Jeg vil også takke mine medstudenter som har gitt meg god motivasjon til å fullføre denne bacheloren. Jeg må også gi en takk til barnehagen og foresatte fra de to barnehagen som ville delta på denne forskningen.

Sammendrag

Tema

Denne bacheloroppgaven skal se om det er noen tydelige forskjeller på risikofylt lek i en ordinær barnehage og en natur barnehage. Jeg ønsker å få fram foreldrenes syn på risikolek og hva de legger i det.

Problemstilling

Hvilke oppfatninger har foresatte av risikofylt lek? En sammenligning av naturbarnehage og ordinær barnehage.

Metode

Dette studiet er basert på en kvantitativ og kvalitativ metode der jeg utformet et spørreskjema med fokus på å få fram foresattes oppfatninger av hva risikofylt lek.

Resultat

Resultatet i dette studiet viser at det ikke kommer fram noen tydelige forskjeller på det to barnehagene. Analysen viser likevel noen nyanser og flere interessante funn som jeg drøfter opp mot relevant litteratur. Foresatte i disse to barnehagene har en lik oppfatning på risikofylt lek.

Innholdsfortegnelse

Innledning	5
Aktualisering	5
Oppbygning av oppgaven	6
Teori	7
Risikofylt lek	7
Motorikk	9
Fordeler ved risikofylt lek	9
Voksnes syn/perspektiv på risikolek	10
Sikkerhet og sikkerhetstiltak	11
Metode	13
Kvalitativ og kvantitativ metode	13
Utvalg	14
Spørreskjemaets utforming	15
Planlegging av datainnsamling	16
Metodekritikk	17
Etiske retningslinjer	17
Drøfting	18
Spørsmål 1 - Ordinær barnehage	18
Spørsmål 1 - Naturbarnehage	19
Spørsmål 2 - Ordinær barnehage	20
Spørsmål 2 – Natur barnehage	21
Spørsmål 3 - Ordinær barnehage	22
Spørsmål 3 - Natur barnehage	23
Spørsmål 4 – Sandseters seks kategorier	24
Spørsmål 5 - Ordinær barnehage	25
Spørsmål 5 – Naturbarnehage	26
Spørsmål 6 – Ordinær barnehage	26
Spørsmål 6 – Naturbarnehage	27
Spørsmål 8 – Ordinær barnehage	27
Spørsmål 8 – Natur barnehage	28

Spørsmål 9 – Ordinær barnehage	29
Spørsmål 9 – Natur barnehage.....	29
Avslutning.....	31
Referanseliste	32
Vedlegg	33
Vedlegg 1 – Spørreskjema	33
Vedlegg 2 – Infoskriv	36

Innledning

Denne bacheloroppgaven skal se nærmere på foreldres syn og oppfatninger av barns risikofylte lek. Jeg ønsker å belyse dette temaet og fremme risikofylt lek blant barnehagebarn. Ellen Beate Hansen Sandseter er en pioner innen temaet risikofylt lek, hun har skrevet bøker og vært aktiv i media angående dette temaet. Jeg har brukt Sandseter aktivt i min prosess, både i utformingen av spørreskjema og i selve oppgaven. Det som kommer fram i Sandseter sine uttalelser er basert på ulike forskningsartikler. Derfor vil denne oppgaven bestå mye av det som Sandseter mener rundt temaet risikofylt lek.

Hvorfor jeg valgte akkurat temaet risikofylt lek kommer av at jeg synes det er svært interessant og jeg er opptatt av å la barna få holde på med risikolek for jeg mener det har en nytteverdi for barna mer enn det er til skade. Det at temaet risikofylt lek er mye i media gjør det også interessant og dette med at foreldre syr puter under armene på barna mener jeg kan være et problem. Så det å forske på foreldrenes oppfatning av risikolek virket som et spennende tema. Her ville jeg høre hva foreldrene hadde å si om temaet risikolek, om de har en bevissthet rundt det og om de ser en nytteverdi i det. Jeg har også hatt fag på skolen som har inneholdt temaet risikolek, det har også påvirket dette valget.

Det jeg ønsker å formidle gjennom denne oppgaven er å belyse viktigheten og det positive med risikolek gjennom hva foresatte har sagt om temaet. Jeg bruker foresattes meninger og drøfter det opp mot teori rundt temaet. Oppgaven inneholder spørreskjema som 27 foresatte deltok på. Jeg bruker to til tre informanter per spørsmål som jeg drøfter opp mot valgt teori.

Aktualisering

Temaet risikofylt lek er svært relevant i dagens samfunn, da det diskuteres at foreldre skaper «bomullsbarne» – en svært mye omtalt debatt i media i de seneste årene. Ut i fra det man leser i media og etter en del research på nettet kom jeg over en kronikk i aftenposten skrevet av Øyvind Kvalnes, der tittelen var «Slipp bomullsbarne fri!». Der skriver han at:

barn som vokser opp i dag lever gjerne i særdeles beskyttede tilværelser. Foreldrene passer iherdig på så de små ikke utsettes for fare. Sykling, klatring i trær og utforskning av nabolaget er aktiviteter som mange av dagens foreldre er vesentlig mer skeptiske til enn deres egne foreldre var. De foretrekker at barna blir i hjemmet, under oppsyn av voksne. Det sannsynlige resultatet er at vi får en generasjon av uselvstendige og tafatte individer som er dårlig forberedt på å klare seg i en omskiftelig verden. Familiens plasterutgifter har sikkert blitt mindre. Men prisen å

betale for færre skrammer og skrubbsår er at smerteterskelen skyves kraftig nedover. Det skal lite motgang til for å sette ut en person som aldri har hatt det vondt (Kvalnes, 2009).

Dette syns jeg var en god beskrivelse på hvordan det kan bli med barn som har blitt overbeskyttet. De blir ikke å takle motgang og eventuell frykt de kan møte i for eksempel barnehagen. Det kan føre til at de ikke blir å føle seg en del av barnegruppa på grunn av at de ikke takler de utfordringene som kanskje resten av barnegruppa gjør. Med dette som utgangspunkt ønsker jeg å fremme problemstillinger knyttet til risikofyllt lek gjennom denne bacheloren. Problemstillingen min er derfor: ***Hvilke oppfatninger har foresatte av risikofyllt lek? En sammenligning av naturbarnehage og ordinær barnehage.***

Oppbygning av oppgaven

Jeg har valgt å strukturere oppgaven min slik at jeg starter med en teoridel der jeg presenterer teori knyttet opp mot dette med risikofyllt lek, med en påfølgendemetode del der jeg gjør rede for metoden jeg har gjennomført. Etter metodedelen kommer resultatet av undersøkelsen. Helt til slutt skal jeg knytte teori opp mot resultatet i en drøftingsdel, før jeg kommer med en avslutning som står til problemstillingen min.

Teori

Risikofylt lek

Risikofylt lek kan beskrives som aktiviteter som barna ikke har prøvd før, og hvor de føler at de balanserer på grensen av å ha kontroll, ofte på grunn av stor høyde eller fart (Sandseter, 2014, s. 15). Risikofylt lek er lek som innebærer en form for usikkerhet og en risiko for fysisk skade (Sandseter, 2014, s. 14). Risikofylt lek kan foregå både inne og ute, men man møter nok de største risikoene ute. Ellen Beate Hansen Sandseter er en pioner innen temaet risikofylt lek, og hun har delt risikofylt lek inn i seks kategorier: lek med stor høyde, lek med stor fart, lek med farlige redskaper, lek nær farlige elementer, lek som innebærer kamp og lek der barn kan forsvinne/gå seg bort (Sandseter, 2014, s. 14). Barn er inntatt ulike faser av utforsking av omgivelser, mennesker og seg selv og de mulighetene som man har står sentralt (Sandseter, 2016).

Risikofylt lek er også nevnt i Rammeplanen for barnehager, der står det: «Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer» (Kunnskapsdepartementet, 2017 s. 49). Det vil si at barnehagen skal være en arena som nettopp tilbyr barna risikofylt lek.

Risikomestring

Det er helt avgjørende for barn at de får erfaringer med å møte risikoer, fordi igjennom risikoer jobber barnet opp en sterk, smidig og koordinert kropp. Erfaringene gir også mot og mental robusthet i møte med risikofylt lek eller risikofylte situasjoner. At barn får disse erfaringene gjør at de vet hvordan de skal møte og mestre risikoer i framtiden. Sandseter skriver at dette svært ofte er et dilemma for foreldre, besteforeldre, barnehage- og skoleansatte. Hvis vi ikke gir barna disse erfaringene i møte med risikofylte situasjoner tar vi fra barna viktig utvikling og lærdom som nevnt de får svært god nytte av senere i livet (Sandseter, 2014, s. 20).

Det å la barna få utfolde og engasjere seg i lek som innebærer spenning gjør at barna helt naturlig opparbeider seg en bedre forståelse for risikomestring. «Det at et barn oppøver risikomestring vil si at det gjennom erfaring får en reaksjonsevne, motorisk kontroll, fysisk styrke og romorienteringsevne som gjør de bedre i stand til å håndtere plutselige risikosituasjoner gjennom hensiktsmessige handlinger» (Sandseter, 2016, s. 58). Gjennom

erfaringer bli barna bedre rustet til å ta realistiske risikovurderinger, for da har de vært i lignende situasjoner tidligere. Som nevnt i avsnittet over gir erfaringer med risikoer robuste og handlingsdyktige barn. I tillegg til at de blir sterk, smidig og koordinert, blir de også hurtigere. Dette handler om barnets motoriske kontroll (Sandseter, 2016, s. 58).

«Risikomestring handler om både evne til å vurdere risiko og utvikling av motoriske ferdigheter som gjør at man blir bedre rustet til å takle farer» (Lundhaug, 2013, s. 30). Både den personlige og sosiale kompetansen hos barnet påvirker hvordan man takler de ulike farefulle situasjonene. Lundhaug mener at «i det lange løpet vil risikomestring forebygge både ulykker og livsstilssykdommer» (Lundhaug, 2014, s. 30).

«Barn får førstehåndserfaringer meg sikkerhetsvurdering» (Lundhaug, 2013, s. 30). Som vil si at man opplever noe for første gang. Når barn er i slike situasjoner gjør de seg erfaringer med to faktorer; forholdet mellom sannsynlighet og konsekvenser for at noe skal gå galt. Når barn er i disse situasjonene er det viktig å la barna finne ut av det selv, som voksen kan man observere. Ved å la barna selv erfare å sette i gang «tiltak» gjør at de finner ut av ulike strategier som skal settes i gang. Det å la barna finne ut av det selv gjør noe med barnets personlige utvikling. (Lundhaug, 2014, s. 30).

Barnets risikomestring skjer svært ofte når barnet er i en lekende kontekst. Barn bruker leken til å utforske sine egne grenser, og når de eksponere seg for risiko i den kroppslige leken blir hele barnet utfordret. De blir da satt på ulike prøvelser, som for eksempel fysiske, psykiske og sanselige. Den kroppslige leken som barn utfolder seg i er svært viktig med tanke på den helhetlige utviklingen hos barnet. Mearleau-Ponty hevder at når vi erfarer verden, er kroppen i verdens sentrum. «Mearleau-Ponty gjør rede for perspektivet om at barn er sin kropp, og at det er gjennom kroppen barnet blir kjent med seg selv og omgivelsene. Mearleau-Ponty mener deretter at i risikofylt lek utvikler barna en kroppsliggjort forståelse av hvordan de skal håndtere risikoen» (Lundhaug, 2014, s. 30-31).

Risikofylt lek får fram en følelse i barna som ofte blir beskrevet som flow, som er oversatt til flytopplevelsen. Det handler om at barn går inn i en tilstand der de svært ofte glemmer tid og sted. De havner inn i denne situasjonen (flow) når de kjenner på en mestringsfølelse, der ferdighetsnivået og graden av utfordring passer bra til barnet. Det er spenningen i det de holder på med som driver barna inn i dette. Blir det for vanskelig eller lett for barnet avslutter de den leken (Lundhaug, 2014, s. 31-32).

Motorikk

Motorikk betegner ulike prosesser og funksjoner som har med styring og kontroll av kroppsholdning og bevegelse å gjøre (Moser, 2016, s. 128). Motorikk er viktig med tanke på barnets utvikling, igjennom å få utfolde seg fritt i ulike former for risikofylt lek får barna utviklet motorikken eller bevegelser som også blir brukt synonymt med motorikk.

Öhman sier «etter som de motoriske ferdighetene utvikles, vil barn like å beherske kroppen og kroppsbevegelser, bare det å kunne stå oppreist og gå selv vekker stor glede» (Öhman, 2012, s. 90). Dette viser sammenhengen mellom motorikk og mestring. Det å kunne bruke kroppen skaper stor glede, mestringsfølelse, styrker barnets selvfølelse og kroppsbevissthet (Öhman, 2012).

Det å la barna få utfolde seg i risikofylt lek gjør dem bevisste på disse faktorene: kropps- og bevegelsesbevisstheten, grov- og finmotorikken og balansen. Dette er faktorer som spiller en viktig rolle i barns kroppslige utvikling. Moser kaller de for komponenter. Komponenten kan ses på som konkretisering eller differensiering av koordinasjon og teknikk som primære ytringsformer for motorikken (Moser, 2016, s. 135).

Den sosiale kompetansen er også i utvikling når barn får leke risikofylt lek. For som oftest skjer risikofylt lek sammen med flere, de samarbeider. De deler på de ulike oppgaven som må til får å eventuelt løse en utfordring. Det å samarbeide om noe gir barna viktig kunnskap om fellesskap og nettopp samarbeid (Sandseter, 2014).

Hvis man ser på Sandseter (2014) sin kategorisering av risikolek og da den nest siste kategorien som er kamp. Denne formen for risikolek peker kanskje mest mot guttene, men det er også jenter som leker kampeleker. I disse kampelekene utvikler barna sosiale ferdigheter og da spesielt sosiale signaler og sosiale settinger. De får også kjent på de litt mere komplekse sosiale ferdighetene

Fordeler ved risikofylt lek

Leken som skjer ute i naturen er svært ofte fleksibel, det vil si at det variere på hvilken arena leken skjer, tema og hvilke barn som deltar. Disse faktorene endrer seg underveis i leken, det gir et resultat som blir en dynamisk lek med høyt nivå av fysisk aktivitet, men også en høy andel av mentale prosesser som vil si hurtige og fantasifulle assosiasjoner. Dette er med på å påvirke barnets kreative sider (Lysklett, 2013, s. 145).

Risikofylt lek gir barna motorisk læring, gjennom å la barna få være fysisk aktive og søke seg mot motoriske og fysiske utfordringer får de nettopp motorisk læring. Det å gi barna ulike utfordringer som de må strekke seg etter gjør at de hele tiden har noe de må jobbe imot. Når de har greid utfordringene vil barnet kjenne på en mestringsfølelse, det vil føre til at barnet føler seg trygg og tørr å prøve nye utfordringer og risikoer. Etersom barna blir eldre vil de ta mange slike store motoriske utviklingssteg. Sandseter nevner det banebrytende «kvantespranget» fra barnet går fra krabbing til å reise seg opp for egen maskin og tar sine første skritt. Det viser at barnet faktisk tørr å stole på egen tro om at dette skal gå fint. Senere vil barnet møte nye utfordringer som klatring, høyder, rutsjing, høy fart og leker som innebærer «kamp». Disse utfordringene gjør at barna får øvd seg på å utvikle motoriske ferdigheter og de fysiske egenskapene som muskelstyrke, utholdenhet, og et sterkt skjelett (Sandseter, 2014, s. 17). Barn utvikler romorienteringsevne, oppfatning av dybde, form, størrelser, objekters bevegelse og fart, egen kroppsstilling og bevegelser i gjennom å leke med stor fart, høye og utforsking av omgivelsene. Dette er egenskaper som barn får bruk for senere i livet, så det å gi barn mulighet til å utvikle de så tidlig som mulig er bare positivt.

som forhandling, manipulering, lederskap og endringskompetanse (Sandseter, 2014).

Voksnes syn/perspektiv på risikolek

Det er voksne som legger føringen for barns risikofylte lek, og svært ofte er det slik at foreldrene stoppe barna i lek fordi de mener det er for farlig. Gunnar Breivik skriver mye om dette i boka *Sug i magen og livskvalitet*. (Breivik, 2001, s. 12-35). Samfunnet er i en sterk endring, det har nok skjedd enda mer fra denne boka ble gitt ut og fram til nå. Den aller største endingen som har skjedd som Breivik nevner er at leken er flyttet fra ute til inne, barn er mye mer inne nå enn de var tidligere. Fra 2001 og fram til nå har det også skjedd mye når det gjelder internett og tekniske ‘duppeditter’. Nesten alle familier har iPad som barn har tilgang på. Nå jeg selv var barn var ikke iPaden et tema heller. Det at barn er mye mer inne preger hvordan de tar i bruk uterommet, de har ikke den tilhørigheten og forholdet til uterommet. Det kan påvirke trivselen og fantasien til å ta i bruk naturen på en fornuftig måte og å se mulighetene.

Det har også skjedd en stor utvikling når det gjelder bygging av arenaer/haller som inviterer til tilrettelagte aktiviteter for barna. Det har blitt slik at foreldrene heller tar med barna på dette, enn å dra ut i naturen. På disse tilrettelagte aktivitetene er alt voksenstyrt, det fører til at barna blir dårligere til å ordne opp og sette i gang med aktiviteter selv.

Det har også blitt mye sikkerhetsforskrifter slik at barnehagene tilbyr ikke like mye risikofylt lek som tidligere. Det at barnehagen ikke tilbyr like mye i dag som kanskje tidligere handler også om at det er barnehagen som har det fulle ansvaret for at det ikke skal skje noen skader når de er i barnehagen. I denne samfunnsutviklingen hevder Breivik at det fører til en forsiktigjøring av barns lek og oppvekst. Der det er blitt veldig fokus på sikkerhet og «ekstrem» kontroll fra de voksne, samtidig som det er viktig å ikke sy puter under armene på barna. Barna må få lære seg å mestre ulike utfordringer. Sandseter er ikke helt enig i det Breivik sier om barnehagepersonalet og risikofylt lek. Intervjuer og spørreundersøkelse viser at ansatte i barnehagen er veldig positiv til risikofylt lek og at de sjeldent begrenser denne typen lek. De begrunner positiviteten til risikofylt lek med at det gir barna svært mye, blant annet bedre motorisk kontroll og at de lærer seg hva som er farlig og ikke (Sandseter, 2014, s. 23).

Sikkerhet og sikkerhetstiltak

Når det kommer til sikkerhet og ulike sikkerhetstiltak som blir tatt i barnehagen og i hjemmet kan man lese mye om dette i media. Hvis man skal se på barnehagen først er det dette med at alle trær må sages ned for å unngå at barna klatrer i trær å skader seg, foreldre er bekymret og vi skaper disse bomullsbarne. Osnes, Skaug & Kaarby skriver om dette med sikkerhet, da mest om utelekeplassen og på tur i naturen. De beskriver sikkerhet på utelekeplassen og på tur i naturen som tiltak som må tas for å unngå at det blir alvorlige skader eller alvorlig mén og i verste tilfellet omkomme (Osnes, Skaug & Kaarby, 2015). I 2012 ble det gjennomført en spørreundersøkelse i ulike norske barnehager for å få kartlagt hendelser og ulykker som har ført til skader på barna i barnehagen. Det var kun rundt 2% skader der det var behov for videre oppfølging og eventuell behandling. 60% av skadene skjedde utendørs som innebar fallskader. De fleste skadene som skjer i barnehagen er små skader som skrubbsår og lignende. Det blir også gjort sikkerhetsvurderingen av de ulike naturlekeplassene som barnehagen bruker. Personalet må også bruke en god del sunn fornuft og ha god kjennskap til motorikken til hvert enkelt barn når sikkerheten av plassen skal vurderes. Som Osnes, Skaug & Kaarby skriver: «hvis barnehagen oppsøker de samme stedene hver gang, blir både barn og voksne fort kjent med eventuelle faremomenter, og hvordan disse kan unngå eller elimineres» (Osnes, Skaug & Kaarby, 2015, s. 232). Det å informere foresatte om dette vil betrygge deres bekymringer om at barnet kan skade seg når de er på tur i barnehagen, selv om undersøkelser viser at stort sett alle stoler på at barnehagen gjør en god jobb når det kommer til sikkerhet.

Som barnehage kan man også vise til Rammepplan for barnehagen, der står det at barnehagen skal fremme risikofylt lek og gi barna mulighet til det.

Når barn blir plassert i barnehagen er det i svært kontrollerte forhold, fordi barnehagepersonell er mer på vakt når det ikke er sine egne barn. Man ønsker ikke at barna skal skade seg alvorlig når man står ansvarlig for det (Breivik, 2001).

Metode

Formålet med denne delen av oppgaven, er å forklare og belyse fremgangsmåten i forskningsprosjektet mitt. Hele prosessen startet med å finne et tema som jeg har interesse for. Jeg mener at risikolek er et viktig tema som vil være nyttig å få bedre innsikt i. Tidligere forskning og aktuell litteratur belyser dette temaet i liten grad, og jeg ønsker derfor å undersøke dette nærmere. For å spisse temaet enda mer, fikk jeg tips av faglærer om å inkludere foresatte sitt syn på risikolek. Med bakgrunn i dette, utformet jeg problemstillingen: Hvilke oppfatninger har foresatte av risikofylt lek? En sammenligning av naturbarnehage og ordinær barnehage. Ut ifra hva jeg ønsker å belyse fant jeg både en kvalitativ og kvantitativ tilnærming hensiktsmessig. Dette kalles også multimetodisk tilnærming, metodetriangulering eller flermetodedesign og vil si at man bruker flere metoder for å få innblikk i et tema (Bergsland & Jæger, 2016). Grunnen til at jeg mener dette er en hensiktsmessig metodisk tilnærming, er at det gjør det mulig å sammenligne hvorvidt det kan være noen forskjeller på hvordan foresatte i naturbarnehager sammenlignet med foresatte i ordinære barnehager tenker om risikolek gjennom en kvantitativ tilnærming. Det vil også være interessant å se nærmere på hva som eventuelt er forskjellen – noe en kvalitativ tilnærming vil kunne belyse.

Kvalitativ og kvantitativ metode

Et effektivt verktøy for å samle inn både kvantitative og kvalitative data, er spørreskjema som kombinerer spørsmål med svaralternativ og åpne spørsmål uten svaralternativ. For å begrunne metodevalget mitt, er det nødvendig å kort skissere fordeler og ulemper med henholdsvis kvalitativ og kvantitativ metode. Med bakgrunn i dette, vil jeg begrunne hvorfor jeg mener et spørreskjema som kombinerer disse metodiske tilnærmingene bidrar til å besvare problemstillingen.

Ved å bruke kvalitativ metode, får jeg tilgang til foresattes tanker og refleksjoner om risikolek. Denne innsikten vil gjøre det mulig å sammenligne hvorvidt det er nyanser i hvordan foresatte i naturbarnehagen forholder seg til risikolek, sammenlignet med foreldre i den ordinære barnehagen. «Kvalitative forskere nærmer seg sin forskning med utgangspunkt i et paradigme eller et verdenssyn. Det betyr at de har med seg et sett av antagelser eller et syn på verden som styrer eller rettleider deres forskning» (Postholm, 2011, s. 33). I min oppgave betyr dette at jeg kan få foresatte til å skrive ned sine tanker, refleksjoner og meninger knyttet til risikolek. Samtidig er ikke kvalitative data sammenlignbare på samme måte som

kvantitative data, noe som fører til at jeg mener det er hensiktsmessig å kombinere de to metodiske tilnærmingene (Dalland, 2018).

Når man bruker kvantitative metoder, gir det data som er målbare. Det gir tall som er sammenlignbare, i dette tilfellet ut i fra et spørreskjema. «De to ulike metodene gir en bedre forståelse av det samfunnet som vi lever i, og av hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler» (Dalland, 2018, s. 52). I kvantitativ metode går man mer i bredden av noe, antall opplysninger er færre enn man får i en kvalitativ metode.

Datainnsamlingen har ikke den samme kontakten med informanten som man får i et intervju. Og datainnsamlingen er mer knyttet til atskilte fenomener, mens i kvalitativ metode for eksempel intervju får man fram mye mer helhet og sammenhenger (Dalland, 2013).

Med dette som bakteppe, har jeg valgt å utforme et spørreskjema som baserer seg på både kvalitativ og kvantitativ metode. Dette valget er basert på at jeg ønsker å få mer enn bare tall i min forskning, jeg ønsket å få et dypere innblikk i foreldrenes tanker rundt risikofylt lek. Jeg mener at det i tillegg til sammenlignbare tall, vil være en styrke for oppgaven min å kunne belyse foresattes refleksjoner, tanker og meninger om risikolek.

«Det er forskjellige måter å samle inn kvantitative data på. En vanlig måte er spørreskjemaer» (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016, s. 261). Jeg fant det hensiktsmessig å lage et standardisert skjema med faste spørsmål til alle foresatte. Standardisering gir muligheter til å generalisere resultater fra utvalg til populasjon (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016)

I denne undersøkelsen er det relativt få foresatte og av den grunn kan det være utfordrende å generalisere og si at dette er gjeldene for alle foresatte. Jeg vil trolig likevel kunne peke på noen tendenser eller nyanser som vil være interessante å drøfte.

Utvalg

Med bakgrunn i problemstillingen min, og den metodiske tilnærmingen, ble det naturlig å velge foresatte i to ulike barnehager – henholdsvis en ordinær barnehage og en naturbarnehage, som informanter. Informantene er foresatte til barn på storbarnsavdelinger. Alderen og kjønn på informantene er ukjent, da foresatte selv fikk bestemme hvem av dem som skulle gjennomføre undersøkelsen. Det kan også være at de har gjort undersøkelsen sammen. Jeg leverte ut 111 spørreskjema, fordelt på de to barnehagene. Den ordinære barnehagen er en barnehage som jeg har kjennskap til fra før, mens natur barnehagen er ganske tilfeldig. Jeg sendte ut forespørsel til flere naturbarnehager i området om spørsmålet om de ønsket å delta, og valgte den barnehagen som jeg fikk svar fra først. Så at det ble

akkurat denne naturbarnehagen var egentlig helt tilfeldig. Jeg ønsket å få med barnehager med avdelinger med ganske mange barn på slik at jeg fikk med mange foreldre på undersøkelsen. Naturbarnehagen hadde en storbarnsavdelingen med 36 barn. Mens den ordinære barnehagen som deltok på undersøkelsen var tre storbarnsavdelinger med 75 barn fordelt på de tre avdelingene. Den ordinære barnehagen er en barnehage som jeg har god kjennskap til fra før både fra praksis i 2.klasse og som vikar i ettertid.

Ettersom at jeg skulle bruke foreldre som informanter ble spørreskjema den letteste måten å nå ut til flest foreldre på. Dette var en anonym og frivillig spørreundersøkelse med fokus på risikofylt lek. Ikke minst, mener jeg at spørreskjema om dette temaet i seg selv har en verdi - ikke bare for min egen nysgjerrighet, men også som en bevisstgjøring for foreldrene.

Johannessen, Tufte & Christoffersen har utformet en logikk på spørreskjema, det viser hva man får ut av spørreskjema. Ved å gi mottakeren av skjemaet faste spørsmål og svaralternativ som en standardisering, det gir meg mulighet til å se på likheter og forskjeller. Det gir også mottakeren, i dette tilfellet foresatte, en variasjon i måten å svare på. Spørreskjemaet jeg hadde ga mottakere mulighet til å svare på spørsmål ut i fra skala, dette gir meg statistiske analyser som kan vise sammenhenger. Skjemaet inneholdt også åpne spørsmål der jeg fikk fram foresattes tanker og refleksjoner. Jeg valgte å gi mottakeren mulighet til å svare på skalaer for å gi meg en mulighet til å framstille svarene i grafer for å se om det var noen tydelige forskjeller på ordinær og natur barnehage (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 261). Spørreskjema er en god og hensiktsmessig metode, men det gir ikke et like tydelig inntrykk som det kvalitative data gjør. Det som gjør at prekodete spørreskjemaer er så spesielt er at man må vite hva man skal spørre om på forhånd (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016, s. 261).

Spørreskjemaets utforming

Det er svært viktig at spørreskjemaet gir svar på problemstillingen som man har satt seg. Konkrete spørsmål som gjør det lett å svare og detaljert informasjon, det gjør det lett for meg å tolke data (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016, s. 262). Det å gi spørsmål som kan gi respondenten mulighet til å svare på en skala, gir mulighet til å nyansere svaret gjennom å merke av på en skala der de føler seg tilfreds og som gjenspeiler den oppfatningen de har (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016, s. 273). I dette tilfellet ble skalaene fra lav til høy, 1-6 og ja/nei/usikker. I tillegg hadde jeg spørsmål der det var rom for å skrive ned sine tanker og meninger om temaet. Det gir meg et større innblikk i deres tanker.

Selve utformingen av spørreskjemaet var 9 spørsmål fordelt på et ark. Det å samle alle spørsmålene på et ark er et bevisst valg, det gjør det lettere for mottakeren å ta det med seg og mindre å forholde seg til. Skjemaet inneholdt tre spørsmål der foresatte skulle svare på spørsmålet med egne ord, tre spørsmål der de første skulle svare ja/nei/usikker og deretter skrive ned noen ord om hvorfor ja/nei/usikker, et spørsmål der de skulle svare ja/nei/usikker ut i fra Sandseter sine seks kategorier og tilslutt har jeg to spørsmål med skala fra 1 til 5 som framstilles i grafer. Utformingen av skjemaet var gjennomtenkt slik at jeg skulle få mest mulig ut av det og at det gir svar på problemstillingen min.

Se vedlegg 1 for hvordan utformingen av spørreskjemaet var.

[Planlegging av datainnsamling](#)

Skjemaene ble lagt ut til foreldre i en ordinær barnehage og en naturbarnehage. Det er et valg basert på at det å sammenligne to barnehager er en interessant tilnærming til temaet og det gjør det lettere for meg å forske på dette.

Planleggingen av datainnsamlingen skjedde over mail i starten, der jeg først sendte ut spørsmål om de ville være med på min forskning. Når jeg fikk svar fra de to ulike barnehagene om at de gjerne ville delta sendte jeg ut en informasjonsmail. I informasjonsmailen fikk først barnehagen informasjon om min forskning som de sendte ut til foreldrene i meldeboka slik at de var informert på forhånd av undersøkelsen. Som jeg skriver over er det veldig tilfeldig at det ble akkurat denne naturbarnehagen, men at jeg har god kjennskap til den ordinære barnehagen. Jeg ønsket å ha med denne ordinære barnehagen på bakgrunn av at jeg har god kjennskap til hele barnehagen og det er en stor barnehage med mange foresatte. Så etter at denne informasjonen var sendt ut avtalte jeg en dag jeg kom med spørreskjemaene, dette forgikk også på mail som all kommunikasjon med barnehagene gjorde. Det varierte litt hvordan jeg leverte ut skjemaene. I naturbarnehagen ville de ansatte dele ut skjemaene i hentetid, mens i den ordinære barnehagen la jeg det i hyllene til barna lett synlig for foresatte slik at det lettere ble med hjem. Fra jeg kom i barnehagen og leverte skjemaene var det ca. en og en halv uke til jeg skulle komme tilbake å hente inn skjemaene. Jeg mente at dette var god nok tid på å gjennomføre undersøkelsen. Når jeg hentet skjemaene var det færre enn jeg håpet som hadde svart på undersøkelsen. Så da tok jeg kontakt med barnehagen igjen får å henge opp en beskjed med ny frist i håp om at flere kunne gjennomføre undersøkelsen, uten hell. Det var mer krevende å få med foreldrene på denne undersøkelsen

enn jeg hadde trodd. Jeg leverte ut 111 spørreskjema og 27 foresatte gjennomførte undersøkelsen. Det gir en svarprosent på 30 %.

Metodekritikk

Fordelen med spørreskjema, er at det er en systematisk metode der man spør en stor mengde personer ut i fra et tema. Dette er den mest vanlige metoden å bruke når det gjelder kvantitativ forskning (Bergsland & Jæger, 2016). En utfordring kan være at det krever mange informanter for å få et godt nok grunnlag, og det kan også være vanskelig å få inn svar innenfor tidsfristen (Bergsland & Jæger, 2016). Spørreundersøkelser gir mindre rom for tolkning, da skriftlige spørsmål ofte ikke går i dybden og det ikke er muligheter for å stille oppfølgingsspørsmål. Godt formulerte spørsmål som er tett knyttet til forskningsspørsmålet vil likevel kunne gi mye informasjon. Samtidig vil det kunne være vanskelig å trekke klare konklusjoner. Det vil si at reliabilitet i dette studier er utfordrerne med tanke på at svarprosenten er lav. Påliteligheten til datamaterialet som samles inn i dette studiet kan svekkes på grunn av antall informanter (Bergsland & Jæger, 2016). Det som kommer fram i studiet kan likevel være representativt, det er relevant for problemstillingen og viser trender og nyanser som slik sett besvarer problemstillingen.

Det som kommer fram i studiet kan likevel være representativt, det er relevant for problemstillingen og viser trender og nyanser som slik sett besvarer problemstillingen. Validiteten kan derfor likevel hevdes å være god.

Etiske retningslinjer

I min forskning har jeg hele tiden vært opptatt av personvern og personopplysninger. «Behandlingen av personopplysninger er et viktig aspekt ved forskningsetikk, og det er lovfestet at den enkelte ikke skal bli krenket gjennom behandling av personopplysninger (lov om behandling av personopplysninger, 2012, § 1)» (Bergsland & Jæger (red.), 2016, s. 83). For å oppfylle kravet om informert samtykke, sto det tydelig beskrevet at spørreskjemaet jeg utformet var anonymt og frivilling slik at informantene kunne trekke seg når som helst. Det var også tydelig beskrevet hva som var formålet med undersøkelsen. (Bergsland & Jæger (red.), 2016). Jeg sendte ut informasjonsskrivet en ukes tid før undersøkelsen ble sendt ut, slik at foresatte var forberedt. Det er svært viktig at hensynet til personvern blir overholdt, og i denne undersøkelsen er det ikke mulig å spore opp hvem som har deltatt eller hvilke barnehager som har deltatt (Bergsland & Jæger, 2016). Informasjonen som ble oppgitt på skjemaet kan heller ikke knyttes opp mot enkeltpersoner (Dalland, 2013).

Drøfting

Spørsmål 1 - Ordinær barnehage

Hva forstår du med begrepet risikofylt lek hos barnehagebarn og kan du gi noen eksempler?

Et spennende funn fra gjennomgangen av alle svarene, viser at de fleste foresatte forbinder begrepet risikolek med fart, høyde, lekesklossing, noe som er i samsvar med Sandseters kategorier. Informant 1 svarte «Der barn leker i risiko. Høyt oppe i trær, mange barn i akebakken samtidig, lekesloss u/voksne som «veileder». Med dette svaret virker det som at foresatte har et bevisst forhold til risikofylt lek. Dette vitner også om at Sandseter sine kategorier er svært relevante, da foresatte nevner disse uten kjennskap til dem.

Også svar fra andre informanter, vitner om at Sandseter sine kategorier stemmer godt overens med hvordan foresatte kategoriserer risikolek. For eksempel svarte informant 3 dette på spørsmålet om hva forstår du med begrepet risikolek: «Klatring med hettejakke el. Snorer. Lek ved vann uten tilsyn. Herjing/slossing stående i sofa». Det virker som at foresatte har et bevisst og bredt forhold til dette med risikofylt lek, og at de forstår begrepet gjennom å kategorisere det. Sandseter (2014) har kategorisert risikolek ut i fra lek med høyde, lek med fart, lek med farlige redskap, lek nær farlige elementer, lek som innebærer kamp og lek der barn kan forsvinne. Dette samsvarer godt med det som mine informanter er sagt, det er ikke slik at de nevner alle disse kategoriene, men alle nevner to eller flere av kategoriene når de skal beskrive hvordan de forstår begreper risikofylt lek.

På den ene siden vitner dette om at informantene synes å ha en bred tolkning av begrepet risikolek. Det virker som at vedkommende oppfatter alt fra fysisk kontakt gjennom herjing/slossing, til utstyr og bekledning som hettejakker/snorer som potensielle risikokilder. Kanskje kan dette bety at den foresatte har et bevisst forhold til risikolek. Samtidig vitner dette svaret om at Sandseter sin kategorisering av risikolek er hensiktsmessig. Dette fordi informantene, antagelig uten kjennskap til kategoriene, beskriver risikolek i samsvar med Sandseter sin kategorisering.

Et annet interessant funn i min analyse av svarene, omhandler foresattes opplevelse av sikkerhet og trygghet i barnehagen. Informant 15 svarte: «Mener det er veldig godt beskyttet i bhg.». Dette svaret kan tyde på at foresatte ser på barnehagen som en trygg og god arena uten

spesielt mye risiko. Kanskje kan det på den ene siden ha sammenheng med at de er innforstått med at den risikofylte leken som skjer i barnehagen er i kontrollerte former og med voksne tilstede. Ut ifra dette virker det som at foresatte har stor tillit til barnehagen og deres arbeid. Breivik uttaler at barnehagepersonell er mye mer på vakt når det ikke er sine egne barn. For man ønsker ikke at det skal oppstå alvorlige skader når man står ansvarlig. Ut ifra dette sier Breivik at den risikofylte leken som foregår i barnehage er god og under god kontroll (Breivik, 2001). På den andre siden, kan statistikk og det faktum at det skjer få ulykker i barnehager bidra til at foresatte har høy tillitt til sikkerheten i barnehagen.

Osnes, Skaug & Kaarby skiver om sikkerhet i barnehagen og de ulike sikkerhetstiltakene som tas i barnehagen. I 2012 ble det gjort en spørreundersøkelse som omhandlet ulykker og hendelser i barnehagen. I den undersøkelsen kom det fram at kun 2% av skadene hadde behov for behandling og da 60 % av disse skadene har skjedd utendørs. Disse tallene viser at det er liten sannsynlighet for store skader i barnehagen. Det som denne foresatte sier samsvarer godt med det som denne undersøkelsen viser. For den viser at det er godt beskyttet i barnehagen og at det svært sjelden skjer alvorlige skader. Å vise denne statistikken til foresatte kan trolig også bidra til å gi foresatte ekstra trygghet og tillit til barnehagen.

Drøftingen har så langt vist at foresatte i den ordinære barnehagen synes å ha en ganske lik forståelse av begrepet risikolek. Det vil derfor være interessant å se på svarene fra foresatte til barn i naturbarnehagen antyder det samme eller om det kan spores noen forskjeller.

Spørsmål 1 - Naturbarnehage

Hva forstår du med begrepet risikofylt lek hos barnehagebarn og kan du gi noen eksempler?

En analyse av svarene fra foresatte i naturbarnehagen, viser mye det samme som funnene fra analysen av den ordinære barnehagen. Det virker som alle har en oppfattelse av at risikofylt lek innebærer fart, høyde, lek som innebærer kamp, osv. Dette samsvarer godt med Sandseter sin kategorisering av begrepet, som allerede nevnt og gjort rede for over. Svaret fra informant 2 underbygger dette: «Lek uten tilsyn fra voksne ansvarlige i risikofylte omgivelser. Lek med potensielt farlige gjenstander/høyder/vann etc.».

Informant 7 svarte: «Klatring i trær. Kjøre fort på ski i bakke/ake bratt bakke. Hoppe så man kan falle/slå seg. Balansere på noe – fare for å dette ned». Dette er også et bevis på at

Sandseter sine kategorier er gjeldende. Foresatte synes å ha et bevisst forhold til risikofylt lek og hva det handler om for dem. Dette viser også at det er ganske lik oppfatning av begrepet risikofylt lek.

Et av svarene fra en foresatt i naturbarnehagen skilte seg litt ut. Informant 4 synes å mene at det er en selvfølge at barnehagen gjør risikovurderinger, men også at det er viktig at barna utsettes for risiko for å lære seg å håndtere det og sikre seg selv.: «Jeg forventer at barnehagen har foretatt risikovurdering av alle ‘lekeplasser i skogen’ og at risikoen derfor er liten for at alvorlige hendelser kan skje. Blåflekker og skrubbsår er noe man tåle og være klar over at det vil forekomme. Og barna må lære seg å vurdere risiko selv: Er det for høyt, for glatt, for bratt for meg? På den ene siden kan man si at dette svaret tyder på en litt annen oppfatning av begrepet risikolek. Denne trekker fram dette med risikovurdering av områder som barnehagen bruker. Jeg tolker det som at informanten har stor tillit til barnehagen og dens sikkerhet. «Hvis barnehagen oppsøker de samme stedene hver gang, blir både barn og voksne fort kjent med eventuelle faremomenter, og hvordan disse kan unngå eller elimineres» (Osnes, Skaug & Kaarby, 2015, s. 232). Her virker det som at foresatte er opptatt av dette med sikkerhet, men at man må være klar over at skrubbsår og blåflekker oppstår uansett hvor sikkert det er der de oppholder seg. Denne informanten virker svært bevisst på at dette kan oppstå og at det ikke er farlig.

Ut i fra disse svarene fra informantene kommer det ikke fram noen tydelige forskjeller mellom de to barnehagene. Ut ifra svarene på dette spørsmålet, synes det som foresatte har en forholdsvis lik oppfatning av hva risikofylt lek innebærer. Et likhetstrekk som går igjen, er at de foresatte beskriver risikolek i kategorier som samsvarer med Sandseters kategorisering. Samtidig er det en liten nyanse, hvor den ene informanten fokuserer mer på om barn bør utsettes for risikolek, uten å definere hva han forstå ut i fra begrepet.

Spørsmål 2 - Ordinær barnehage

Har du noen gang stoppet en lek som barnet ditt har holdt på med fordi du har tenkt det var for farlig?

På dette spørsmålet svarte 9 av 15 foresatte ja, mens 4 av 15 sa nei og 2 av 15 svarte usikker. Med andre ord, synes det som at det er litt ulikt hvordan foresatte forholder seg til risikolek, hvordan de tolker situasjonen og hvorvidt de føler behov for å stoppe den. For eksempel,

informant 3 svarte: «stoppet herjing i sofa», Noe som kan ses i sammenheng med det Sandseter sier om risikolek nemlig lek med høyde og lek som innebærer kamp.

En annen foresatt synes å tolke begrepet risikolek i bredere forstand og peker på upassende oppførsel. Informant 13 svarte: «Ikke farlig, men stoppet pga. upassende moral/etikk».

Det kan virke som at foresatte følte at barnet gjorde noe som ikke føltes riktig. Dette handler ikke direkte om risikofylt lek, men man kan på en måte tenke at det er en form for risiko, men en mer upassende risiko.

Analysen viser altså at foresatte stopper det de oppfatter som risikolek av ulike årsaker, og det kan handle om risiko direkte som for eksempel lek i høyden, men også indirekte knyttet til moral/etikk.

Spørsmål 2 – Natur barnehage

Har du noen gang stoppet en lek som barnet ditt har holdt på med fordi du har tenkt det var for farlig?

Til forskjell fra den andre barnehagen, svarte 11 av 12 ja på dette spørsmålet, mens 1 av 12 har svart nei. Det viser at nesten alle har stoppet barnet sitt i lek fordi de har ment det var for farlig. Informant 3 svarte: «Da hun har falt ned fra sofa ved å hoppe tidligere, vi stoppet henne for å gjøre dette nå da vi er redd hun skal skade seg igjen».

Her begrunner foresatte avgjørelsen med å stoppe leken med en tidligere opplevelse. Det virker som at foresatte har vært i lignende situasjon tidligere der det har blitt skade, derfor velger foresatt å stoppe denne leken får å unngå at barnet skal skade seg igjen.

Samtidig kan man argumentere for at det nettopp derfor kunne vært positivt for dette barnet å få erfare at den type lek kan føre til skade. Det handler igjen om mestring og forståelse av det. Barn lærer ikke når de ikke får gjort det. Lundhaug (2014) nevner dette med førstehåndserfaringer som kort sagt handler om at du opplever noe for første gang, i dette tilfellet hopp fra sofa. Hvis dette holder på å skje igjen kan det vært lurt å la barnet finne ut av det selv, da finner de seg strategier på å unngå skader (Lundhaug 2014).

Informant 4 svarte: «Hvis hun ikke vurderer risiko selv, må jeg gjøre det for henne. Hvis det er fare for at hun kan brette noe, blir påkjørt, drukne, stopper jeg henne selvsagt! Men i vanlig lek stopper jeg henne sjelden».

Her virker det som at foresatte er veldig åpen for risikofylt lek og lar barnet få holde på med det, men er der å veilede eller stopper når foresatte ser det er behov for å unngå for eksempel å bli på kjørt. Her tolker jeg det som at barnet får utforske mye uten å bli hemmet av overbeskyttende foreldre.

I dette tilfellet må risikoen være ganske høy for at foresatte stopper leken, noe som jeg ser på om svært positivt. Her kan det hende at foresatte ser at risikofylt lek faktisk betyr noe for barnet og at det er med på å påvirke de kreative sidene både for barnet og leken som Lysklett (2013) skriver om. Det å la barnet få bruke fantasien og kreativiteten gjør at barnet ser mye flere muligheter og tar i bruk miljøet og rommet på en helt annen måte enn barn som kanskje har blitt skjermet.

Som svarene fra de to informantene illustrerer her, er det litt blandede meninger rundt dette med å stoppe lek fordi man synes det er for farlig. I den ordinære barnehagen har de svart litt forskjellig, det er flest som har svart ja, men det er også noen som har svart både nei og usikker. Mens i naturbarnehagen er det et klart flertall som har svart ja, kun en på nei. Det viser en forskjell på de to barnehagen, det er tydelig flere som stopper det de oppfatter som risikofylt lek. Er usikker på hvorfor det er slik, men det virker som at foresatte i naturbarnehagen har et mer anstrengt forhold til å la barna utfolde seg i risikofylt lek.

Spørsmål 3 - Ordinær barnehage

I hvilke situasjoner setter du grenser når barnet ditt leker?

På dette spørsmålet, trekker flere foresatte frem ulike forutsetninger som begrunnelse for å sette grenser. Informant 2 svarte: «når jeg ser at skadepotensialet i leken er stor. Spesielt når det er aldersforskjell og dette går utover den svakeste som ikke klarer å håndtere det selv». Her kan det virke som den foresatte ser på aldersforskjell og ujevn motorisk utvikling som en risiko.

Informant 3 svarte:

Hvis leken lager for mye støy, plager noen eller er til bry for andre. Hvis leken går mot tergig av noen. Lek som innebærer skjerm må grensesettes. Overnevnte situasjoner innebærer liten risiko. Våre barn tar liten risiko under lek. Ingen skader eller ulykker har forekommet.

Her virker det i tillegg som foresatte setter tydelige grenser når det er lek som går utover noen andre enn de som leker. Og at barna kanskje ikke får muligheten til å leke leker som innebærer risiko. Ettersom at det ikke har oppstått noen skader eller ulykker virker det som at foreldrene "hemmer" barna sine litt i risikofylt lek. Dette er ikke noe jeg skal si for sikkert, men jeg tolker det sånn. Her vil jeg trekke fram betydningen av risikofylt lek i forbindelse med læring. Også Sandseter påpeker viktigheten av at barn for utfolde seg og betydningen dette har for motorisk læring. Det er ikke sikkert at foresatte har tenkt over at de da tar fra barna viktig lærdom og mestring. Når barn ikke får disse erfaringene vet de heller ikke hvordan de skal forholde seg til de ulike risikoene som de helt sikkert møter senere i livet også.

Informant 8 svarte: «ved fare for liv og helse og stor skade på seg selv og andre. Ved manglende evne til å begrense seg når andre sier stopp».

Her viker det som at foresatte lar barnet få utfolde seg i risikofylt lek, men når det oppstår situasjoner der barnet selv ikke greier å vurdere stoppes leken. Her kan man kanskje tenke seg at det handler om lekeslåssing eller lignende. Informanten nevner dette med fare for liv og helse og stor skade på seg selv og andre. Dette tolker jeg som at disse er veldig åpne for risikofylt lek og ser en nytteverdi i det.

Her ønsker jeg å trekke fram dette med sosiale signaler og hvordan man skal forstå de. De oppstår svært ofte i leker som innebærer slossing/herjing etc. Sandseter (2014) sier at leker som innebærer kamp er viktig for den sosiale utviklingen. Barna lærer seg hvordan de skal regulere aggresjonsnivået og hva som er kampek og ikke. Her ville jeg som foresatt grepet inn og forklart at det er en lek og at man må greie å kontrollere det. Deretter la barna fortsette slik at de finner ut av det.

Spørsmål 3 - Natur barnehage

I hvilke situasjoner setter du grenser når barnet ditt leker?

På dette spørsmålet tyder svarene på at foresatte ønsker at barna skal få utfolde seg så lenge det ikke er fare for alvorlige skader og at foresatte fokuserer på å overvåke og veilede i leken.

Informant 4 svarte:

Hvis det er fare for at hun skader seg slik at vi må på legevakt, stopper jeg henne. Hvis det kun er risiko for lave fall, skrubbsår etc, forteller jeg at: nå må du holde deg godt fast, ta det med ro etc.

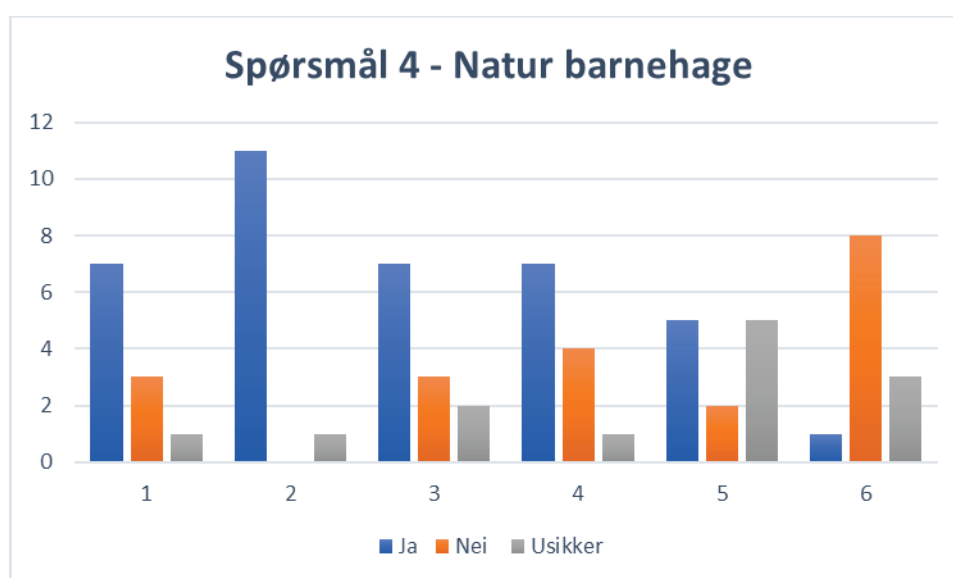
Informant 6 svarte: «Barnet kan leke med det meste som sag, klatring, lekesloss, så lenge det er under oppsyn. Bryter inn om det blir for voldsomt. Slike vurderinger tas underveis i leken/risikoleken».

Her viker det som at foresatte er opptatt av at barna selv må få erfare de ulike risikokildene som finnes, men at foresatte har den observatørrollen som veileder der det er behov. Her tolker jeg at det er lite med grensesetting når det gjelder temaet, barn får være barn å gjøre det de vil til en viss grad.

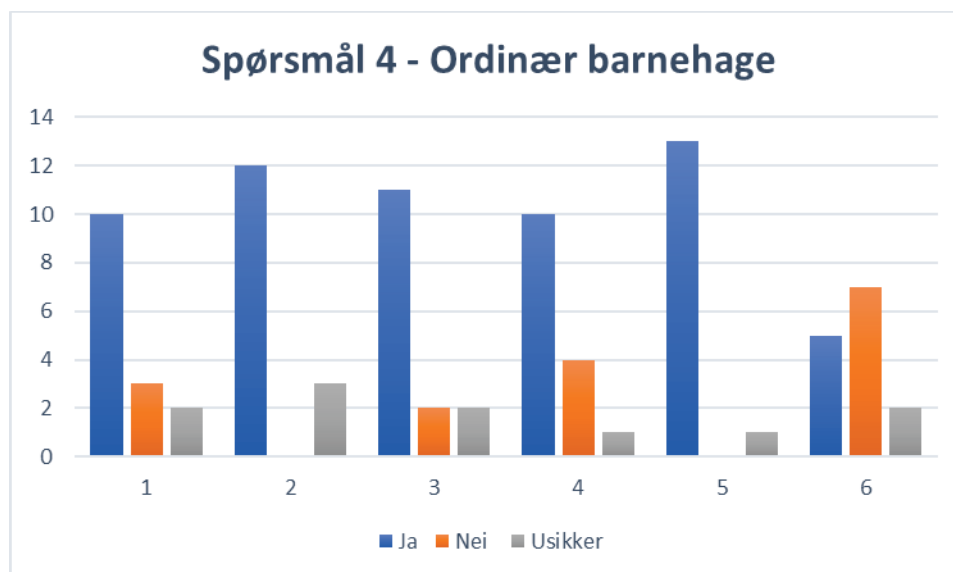
Her vil jeg trekke fram dette med førstehåndserfaringer og det som Lundhaug (2013) mener er positivt med å gi barna muligheten til å utforske selv og at foresatte inntar en observerende rolle og veileder etter behov. I begge disse sitatene trekker de fram dette med veiledning og tar vurderingen underveis om det er behov. Det virker som at begge foresatte har gjort opp seg en mening rundt dette med å la barna finne ut av det selv å la de få de erfaringene de trenger.

Oppsummert synes det som at foresatte i den ordinære barnehagen er litt mer opptatt av dette med å unngå at noen andre og barnet skal bli skadet, mens i natur barnehagen synes de litt mer opptatt av at barna skal få førstehåndserfaringer.

Spørsmål 4 – Sandseters seks kategorier

Figur 1

Figur 2

For å se nærmere på hvordan foresatte forholder seg til risikolek, stilte jeg et spørsmål med svarkategorier som samsvarer med Sandseter sine kategorier. Figur 1 og figur 2 viser hvor mange som har svart ja, nei og usikker ut i fra de seks kategoriene til Sandseter. Ut ifra grafene kan man se at mange har svart ja på spørsmålene, mens det er ganske jevnt fordelt på nei og usikker. Ved å legge disse grafene opp mot hver andre gir det et tydeligere bilde på eventuelle forskjeller og likheter. I dette tilfellet er det ingen store forskjeller på de fem første spørsmålene – det er det høyest svar prosent på ja som alternativ. Også på nei og usikker er det ganske likt i de to barnehagene. Hvis man kikker på spørsmål 6 som omhandler dette med lek uten oppsyn i skogen eller lignende, er det derimot et klart flertall som har svart nei. Her kan det handle om den frykten for at barnet skal forsvinne eller lignende. Samtidig peker Sandseter (2014) på dette med risikostyring og viktigheten av det. Ut ifra grafene virker det som at foresatte ser betydningen av risikostyring og å la barna få utfolde seg i ulike risikoleker. Hvis man tar i fra barna denne muligheten, kan det være at vi også tar i fra dem viktig lærdom som de fleste sannsynlig får bruk for senere i livet.

Spørsmål 5 - Ordinær barnehage

Hvor stor betydning mener du risikofyllt lek har for barnehagebarns utvikling og læring? (skala 1-5)

En foresatt har svart 2 på skalaen, mens resten har lagt seg på 4 og 5. 10 av 15 har svart 4 og 4 av 15 har svart 5. Dette tyder på at foresatte ser betydningen av risikolek. Likevel, selv om de

ser den store nytteverdien i det, er det ikke sikkert at de lar barna utfolde seg i riskfylt lek, for eksempel fordi de er redde for alvorlige skader. Ofte kan foresatte kjenner på dette som et dilemma. Disse to som har svart 2 på skalaen ser ikke den samme nytten i risikofylt lek som resten, det kan komme av at de synes dette med risikofylt lek er vanskelig. Jeg tolker det dit hen at de ser mer ulemper enn fordeler med det, og de er kanskje redd for at det barnet skal skade seg alvorlig eller lignende.

Spørsmål 5 – Naturbarnehage

Hvor stor betydning mener du risikofylt lek har for barnehagebarns utvikling og læring? (skala 1-5)

I denne barnehagen har alle foresatte fordelt seg på 4 og 5 på skalaen. 7 av 12 har svart 4 på skalaen, mens 5 av 12 har svart 5 på skalaen. Dette kan tyde på at foresatte i naturbarnehagen og foresatte i den ordinære barnehagen har en ganske lik oppfatning av risikolek og hvilken betydning risikolek har for barnets utvikling og læring.

Spørsmål 6 – Ordinær barnehage

Har risikofylt lek en verdi for barna?

15 av 15 har svart ja på dette spørsmålet. På den ene siden kan det derfor synes som at alle foresatte ser nytte i risikofylt lek. På den andre siden, som nevnt i avsnittet over, kan det også være at foresatte ønsker å la barna leke risikofylt lek, men at de i praksis stopper det eller ikke lar det skje på grunn av frykt. Samtidig tyder svarene fra flere av informantene på at de har bestemt seg for at barnet skal få utfolde seg fordi det er viktig for læringen.

Informant 4 svarte: «De lærer seg å sette egne grenser ‘learning by doing’. De lærer seg å kalkulere egne oppførsel sånn at de ikke skader seg. De gjør feil og lærer deretter». Informant 9 svarte: «De lærer seg hvor grensene går, utfordringen deres blir tatt videre, de lærer seg konsekvenser, de lærer at ting ikke trenger å være farlige, så lenge de vet hvordan ting skal håndteres (ved oppsyn av en voksen)». Informant 14 svarte: «Barn vokser på utfordringer. Vi tror på å få prøve/få ansvar → da vokser barns på det. bra for barns utv. Mestringsfølelse og mestringsglede».

Sitatene viser at de foresatte fokuserer på betydningen av å gjøre feil og kunne lære av det, og ikke minst at de vil gi barna en mestringsfølelse. Det kan derfor se ut som at foresatte har et bevisst forhold til betydningen av begrepet risikolek.

Spørsmål 6 – Naturbarnehage

Har risikofyllt lek en verdi for barn?

Også alle foresatte i naturbarnehagen svarte det samme - 12 av 12 har svart ja på dette spørsmålet. Informant 4 svarte: «Fordi de lærer å vurdere risiko selv, kjenne egne begrensninger og også glede seg over mestring. (men dette lærer du jo også når du sykler fort, springer fort, klatrer i klatrestativ på lekeplass eller i gata». Det synes som at begrunnelsen fra foresatte i naturbarnehagen peker i samme retning som det foresatte i den ordinære barnehagen svarte, nemlig betydningen av å selv vurdere risiko og mestring. Sitatet fra informant 5 og 9 understreker også dette:

Informant 5 svarte: «De prøver seg i det små for å lære seg hvor grensene går. Omgang med kniv, bål etc. sammen med voksne. Bra å herje litt for balansen, koordinasjon og å kjenne sin egen kropp».

Informant 9 svarte: «Det er med på å utvikle barnet både kognitivt og motorisk, samt mestringsfølelse som igjen gir barnet et godt selvbilde».

Spørsmål 8 – Ordinær barnehage

Hvilke fordeler tror du at barn som har fått holde på med risikolek har?

Informant 2 svarte: «Muligheten for å utvikle god motorikk (grov) de har opplevd gode arenaer for mestringsopplevelser. -dette forutsett at 'risikolek' ikke er like risikofyllt som jeg egentlig definere det».

Informanten trekke fram to viktige faktorer ved risikolek. Den ene er det motoriske og den andre er mestringsopplevelsen av å mestre noe. Ønsker å trekke fram dette med motorikk først, denne foresatte ser det som en fordel at barnet utvikler god motorikk og da spesielt grovmotorikken. Moser (2016) kaller grovmotorikk for en kompetanse, at man kan noe om noe. Og i dette tilfellet at barn lærer seg å bruke kroppen på riktig måte i de ulike situasjonene som de havner opp i. De har kompetanse om sine egne bevegelser og hvordan kroppen brukes. Dette kan man trekke inn i dette med mestring som var den andre fordelen som denne

foresatte trakk fram, mestring og motorisk utvikling henger sammen. Mestring er viktig i alt barna skal gjøre. Som Öhman (2012) skriver «det ligger en stor glede og mestringsfølelse i å kunne bruke kroppen og det styrker barnets selvfølelse og kroppsbevissthet». Dette samsvare godt med det som foresatte sier.

Informant 7 svarte: «Mer robust, oppleve nærhet til naturen, mer trygg og selvstendig». Det som denne informanten sier gir samsvar med det som Sandseter (2014) sier om at erfaringer med risikoer gir mental robusthet. Altså at barn har en fordel når det kommer til erfaringer innen temaet risiko og håndtering av det.

Spørsmål 8 – Natur barnehage

Hvilke fordeler tror du at barn som har fått holde på med risikolek har?

Også foresatte i naturbarnehagen trekker frem motorisk utvikling og mestringsfølelse i sine svar. Informant 3 svarte: «Lærer å bevege seg, lærer å se an situasjoner».

Informant 8 svarte: «Barna forstår risikoen bedre enn andre barn – barn som har blitt skjermet». Informant 10 svarte: «Lærer seg hvordan en håndterer situasjonen. Lærer seg begrensninger. Mestring. Kan overføres til andre situasjoner i livet».

Her virker det som at foresatte har trua på risikofylt lek og at det bringer med seg mye positivt. Og at barn som har fått muligheten til å holde på med risikofylt lek har en form for fordel. Informant bruker ordet skjermet og med det tolker jeg det som at barn som ikke har fått utfolde seg i risikofylte aktiviteter ikke forstår risikoen på samme måte som barn som nevnt over har fått muligheten til.

Som Sandseter (2016) sier at det å la barn få utfolde seg i spenningslek gjør at barna opparbeider seg en forståelse av risikomestring, og dette skjer helt naturlig når vi ikke skjermer barna fra risikofylt lek. Det at barn forstår risikoen bedre handler i all hovedsak om å greie å vurdere fare og takle farer, noe også Lundhaug (2014) skriver om.

Analysen av svarene på spørsmålet om betydningen av risikolek viser igjen at det ikke er noen tydelige forskjeller mellom ordinær og natur barnehage. De har en ganske så lik oppfatning av hva de ser på som fordeler når det gjelder risikofylt lek. Likhetstrekk blant disse svarene er at barn som får utfolde seg i risikolek har en fordel og at det er mye læring i det.

Spørsmål 9 – Ordinær barnehage

Synes du det er forskjeller fra hvordan du lekte som barn og hvordan ditt barn leker?

13 av 15 foresatte svarte ja på dette spørsmålet, mens 2 av 15 svarte nei. Et likhetstrekk som kommer fram i svarene som de har skrevet er at det er større fokus på sikkerhet nå enn før.

Informant 1 svarte: «Vi lekte uten voksne til stede, fikk lov å utforske det vi hadde lyst til. Nå er foreldre mer tilstede og ‘stopper’ leken lenge før det skjer noe».

Informant 9 svarte:

Foreldre nå er mer varsomme og passer mye mer på nå enn før. Før var det aldri snakk om risikofylt lek, det var bare lek. Når føler jeg voksne ‘hemmer’ barn i å utforske og finne egne grenser. Vi syr litt puter under armene på barna i dagens samfunn.

Informant 15 svarte: «Mye mer sikring (på godt og vondt). Mindre uavhengige barn nå enn før – beveger seg i mindre radius fra hjemmet nå».

Det var et klart flertall som svarte ja på dette spørsmålet. Det som gikk igjen som svar på dette spørsmålet var at foreldrene var mye mer uten tilsyn i lek enn barna er i dag - dagens foreldre ønsker hele tiden en viss form for ‘kontroll’. Denne kontrollen kan komme av at de er redd for at barna skal skade seg og lignende, og at de da heller velger å ta fra barna muligheten til risikofylt lek. Det at barna er mer avhengig av voksne kan også komme av at det er mye mer tilrettelagt nå enn før. Breivik (2001) skriver om voksenstyrte aktiviteter – at det blir bygd mye mer arenaer og haller som blir brukt fremfor å ta med barna i naturen. Han påpeker dette med sikkerhet og behovet for «ekstrem» kontroll fra det voksne.

Spørsmål 9 – Natur barnehage

Synes du det er forskjeller på hvordan du lekte som barn og hvordan ditt barn leker? (spesielt med tanke på risikolek).

Til forskjell fra i den ordinære barnehagen, var meningene rundt dette spørsmålet ganske jevnt fordelt på de tre svaralternativene. 3 av 12 svarte ja, 5 av 12 svarte nei, mens 4 av 12 svarte usikker.

Informant 2 og 4 peker på det samme som foresatte i den ordinære barnehagen, nemlig graden av foreldrekontroll. Informant 2 svarte: «lek anno 1980-årene var mindre overvåket av

foresatte. Mer uteaktiviteter på fritiden. Lek i dag er organisert, regulert og berammet i mye større grad (tror jeg)».

Informant 4 svarte: «Forskjellen er ikke leken, men graden av foreldre kontroll. Jeg føler nok med mer på mine barn enn mine foreldre fulgte med på meg da jeg lekte ute». Samtidig hevder en annen foresatt at det ikke er forskjell på hvordan vedkommende selv lekte som barn. Informant 6 svarte. «Velger å videreføre risikofyllt lek som jeg selv drev med som unge».

Dette med risikofyllt lek kan føles veldig skremmende for mange, og de føler på et dilemma. De ser nytteverdien av det, men ser også at risikoen for at barnet skal skade seg er en vond tanke og at de da velger å skjerme barnet fra det (Sandseter 2014). Det kommer også fram at det har blitt mye mer organiserte aktiviteter for barn nå enn det var tidligere. Breivik (2001) sier noe om dette med at det har blitt mye mere tilrettelagte og voksenstyrte aktiviteter nå enn det var tidligere, slik at det som informantene sier om organiserte aktiviteter gir samsvar med det som Breivik sier. Det kan føre med seg at barn blir dårligere til å sette i gang med aktiviteter selv fordi de blir vant til at noen ordner alt til dem.

Avslutning

I gjennom denne undersøkelsen kommer det ikke fram noen tydelige forskjeller på naturbarnehage og ordinær barnehage. Jeg gikk inn i dette prosjektet med noen tanker om at det skulle være noen tydelige forskjeller, noe som analysen ikke viser. Men det som kommer fra i denne undersøkelsen er at det synes som foresatte har et bevisst forhold til risikofylt lek. De viker også å ha en bred forståelse av hva risikofylt lek er, de ser ikke bare på klatring i trær og lek med høy fart som risikokilder. De ser også risiko i utstyr og bekledning som potensielle risikokilder. Ut ifra undersøkelsen tyder det på at foresatte ser nytteverdien i risikolek, men at det kan være et dilemma å la sitt eget barn utfolde seg fritt i lek som innebærer en risiko.

Det som kunne vært spennende å forsket mer på med utgangspunkt i denne forskning er spørsmålet om: Synes du det er forskjeller på hvordan du lekte som barn og hvordan ditt barn leker? (spesielt med tanke på risikolek). Dette med bakgrunn i at i gjennom denne forskningen kom det fram ulike oppfatninger hos foresatte om hvorvidt de mente de selv lekte annerledes som barn. Det vil gå utenfor oppgavens omfang å gå nærmere inn i denne problemstillingen, men for videre forskning kan dette være spennende å sett på denne forskjellen og hvorfor det er slik det er.

Referanseliste

- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS
- Breivik, G. (2001). *Sug i magen og livskvalitet*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Dalland, O. (2018). *Metode og oppgaveskriving* (6.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Johannessen, A., Tufte, P.A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no>
- Kvalnes, Ø. (2009, 12. januar). *Slipp bomullsbarne fri!* Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/y7E7R/Slipp-bomullsbarne-fri>
- Lundhaug T. & Neegaard H.R. (2013). *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Lundhaug, T., (2014). *Sikkerhet i barns friluftsliv*. I Lundhaug, T & Neegaard, H. R. *Friluftsliv og uteliv*. (s. 29-51). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Lysklett, O.B. (2013). *Ute hele uka*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Postholm, M, B. (2011). *Kvalitativ Metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2.utg.). Oslo: universitetsforlaget.
- Sandseter, E.B.H. & Jensen, J.O. (Red.). (2014). *Vilt og farlig. Om barns og unges bevegelseslek*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Moser, T. (2016). *Motorikk, utvikling og læring – en kort innføring i grunnleggende begreper og forståelser*. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T & Moser, T. (red.). *Kroppslighet i barnehagen*. (2.utg., s. 126-149). Oslo: Gyldendal.
- Osnes, H., Skaug, H.N., & Kaarby, K.M.E. (2015). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandseter, E. B. H., (2016). *Det opplevelses- og spenningsøkende barnet*. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T & Moser, T. (red.). *Kroppslighet i barnehagen*. (2.utg., s. 53-62). Oslo: Gyldendal.
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogiske Forum.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Spørreskjema

Vil du hjelpe meg med å svare på noen spørsmål til bacheloroppgaven min?

-Spørreskjema om foreldres oppfatning av risikolek

Hei!

Mitt navn er Marte Bjerkestrand og jeg er bachelor-student ved Dronning Maud Minne Høgskole. Min fordypning er barns lek og læring i naturen. I bacheloroppgaven min ønsker jeg å se nærmere på foresattes oppfatning av risikofylt lek.

For å få svar på dette, bruker jeg forskningsmetoden spørreskjema. Jeg har derfor utformet et spørreskjema som inneholder ni spørsmål. Hvert spørsmål har alternativene ja/nei/usikker, og en rubrikk for utfyllende informasjon.

Undersøkelsen er frivillig og du kan trekke deg når som helst. All data blir anonymisert og det vil ikke framkomme personidentifiserbare opplysninger.

Jeg håper du vil hjelpe meg med å fylle ut dette skjemaet og levere det i kassa i barnehagen innen fredag 22. mars (uke 12).

På forhånd, takk!

Spørsmål 1   Hva forstår du med begrepet risikofylt lek hos barnehagebarn og kan du gi noen eksempler?

Spørsmål 2	Ja	Usikker	Nei
Har du noen gang stoppet en lek som barnet ditt har holdt på med fordi du har tenkt at det var for farlig?			
Hvis ja, skriv hvorfor du oppfattet leken som farlig.			

Spørsmål 3

I hvilke situasjoner setter du grenser når barnet ditt leker? Beskriv under.

Spørsmål 4	Ja	Nei	Usikker
Lar du barnet ditt leke i store høyder?			
Lar du barnet ditt leke med stor fart?			
Lar du barnet ditt leke med farlige redskaper? (Øks, sag, kniv, hammer, osv.)			
Lar du barnet ditt leke ved farlige elementer? (vann, bål, stup, osv.)			
Lar du barnet ditt leke leker som innebærer bryting, slåssing, eller fekting med f.eks. stokker?			
Lar du barnet ditt leke uten oppsyn i skogen eller lignende?			

Spørsmålene over er de seks kategoriene som risikolek bli delt inn i.

Spørsmål 5	1	2	3	4	5
På en skala fra 1 (lav) til 5 (høy). Hvor stor betydning mener du risikofylt lek har for barnehagebarns utvikling og læring?					

Spørsmål 6	Ja	Nei	Usikker
Har risikofylt lek en verdi for barna?			
Hvis ja, hvorfor?			

Spørsmål 7 om motorisk læring.	1	2	3	4	5
Vurder på en skala fra 1 (lav) til 5 (høy).					
I hvor stor grad tror du risikolek er viktig for den motoriske utviklingen og den motoriske kontrollen?					
I hvor stor grad tror du at risikolek er viktig for utvikling av muskelstyrke, utholdenhet og et sterkt skjelett?					
I hvor stor grad tror du standardiserte, oppbygde lekeplasser utvikler barnets motoriske læring?					
I hvor stor grad tror du lek i naturen utvikler barnets motoriske læring?					
I hvor stor grad tror du at barn blir kjent med kroppen sin hvis de får utfolde seg i risikolek?					

Spørsmål 8 Hvilke fordeler tror du at barn som har fått holde på med risikolek har?
Skriv hvorfor du tror det.

Spørsmål 9	Ja	Nei	Usikker
Synes du det er forskjeller fra hvordan du lekte som barn og hvordan ditt barn leker? (Spesielt med tanke på risikolek).			
Hvis ja, hva er annerledes fra da til nå.			

Vedlegg 2 – Infoskriv

Hei!

Jeg heter Marte Bjerkestrand og er tredje års student ved Dronning Mauds Minne Høgskole med fordypning i barns lek og læring i naturen. Jeg skal skrive bachelor dette semesteret og jeg skal forske på *Hvilke oppfatninger har foresatte av risikofylt lek? En sammenligning av naturbarnehage og ordinær barnehage.*

Sikkerheten i barnehager har fått svært mye oppmerksomhet i de siste årene, derfor vil jeg belyse viktigheten av risikolek i barnehagen. Jeg vil også lære mer om hva foreldre ser på som risikolek og hvordan de forholder seg til det. Jeg skal se om det er store forskjeller på naturbarnehager og ordinære barnehager når det gjelder dette temaet.

Jeg skal bruke spørreskjema i min forskning og trenger derfor foreldre som ønsker å delta på dette. Spørreskjemaet er helt anonymt og frivillig, ønsker du ikke å delta er det helt greit. Skjemaet blir utformet svært enkelt med avkryssing og noen spørsmål der det blir mulighet til å skrive deres tanker. Det skal heller ikke ta spesielt lang tid å gjennomføre undersøkelsen. Skjemaene blir enten lagt i hyllene til barna eller ta kontakt med personalet i barnehagen.

Skjemaene blir å finne i barnehagen i løpet av uke 11.

Håper så mange som mulig tar seg tid til å delta.